

สื่อพิธีกรรมล้านนา: การสื่อสารของผู้หญิง บทบาท อำนาจ และการช่วงชิงพื้นที่*

ทิพย์พฐ์ กฤษสุนทร¹

บทคัดย่อ

เนื่องด้วยสังคมล้านนามีการสืบเชื้อสายทางฝ่ายแม่ ทำให้ผู้หญิงมีบทบาทในระบบการผลิตของครัวเรือน รวมทั้งเป็นผู้กำหนดรูปแบบความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ในครอบครัว สำหรับสื่อพิธีกรรมล้านนาอย่างพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมทรงผีเจ้านาย เป็นพื้นที่การสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าไปครอบครอง แต่ในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้มีแต่เพียงผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายและเพศที่สามก็เข้ามาในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้เช่นกัน เพราะฉะนั้นแล้ว หากผู้หญิงต้องการเข้าไปอยู่ในสนามประลองเพื่อแข่งขัน ต่อรอง ผลิตซ้ำเพื่อช่วงชิง และสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ผ่านสื่อพิธีกรรมล้านนาดังเดิมแล้วนั้น ผู้หญิงจำเป็นต้องใช้บทบาท หน้าที่ สถานภาพที่สังคมกำหนดมาให้ และใช้การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างอำนาจผนวกกับการใช้ทุนที่ผู้หญิงได้สั่งสมมา รวมทั้งต้องเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย และโครงสร้างทางสังคมก็จะทำให้ผู้หญิงสามารถยังคงยืนหยัดรักษาพื้นที่สื่อพิธีกรรมที่ตนเองเคยครอบครองมาก่อน

คำสำคัญ: สื่อพิธีกรรมล้านนา การสื่อสารของผู้หญิง บทบาท ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การช่วงชิงพื้นที่

* วันที่รับบทความ 6 มิถุนายน 2561; วันที่แก้ไขบทความ 1 กันยายน 2561; วันที่ตอบรับบทความ 6 กันยายน 2561.

¹ อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Lanna Ritual Media: Women's Communication, Role, Power and a Negotiation of Space

Tippatoo Kritsuntorn

Abstract

Lanna society is matriarchal in which women play important roles in their household's production systems and determine the patterns of beliefs and rituals in the family. For Lanna ritual media like Ancestor's Spirits and Ghost rituals, these are communication spaces that allow women to occupy. However, at present the space of ritual media is not just for women, but it is also for men and LGBTs. Consequently, if women want to enter the contesting space to compete, negotiate or reproduction to a contested space and create a sacred space through the original Lanna ritual media, women must take on the social role, status, communication and capital as well as the understanding of the power relations between women and men and the understanding of social structures in order to continue to contest for the Lanna ritual media which they once exclusively owned.

Keywords: Lanna ritual media, women's communication, role, power relations, negotiation of space